

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2019. gada 11. februārī

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Daiga Rezevska un Jānis Neimanis,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] un [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējas) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 186/2018),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējas lūdz Satversmes tiesu atzīt Maksātnespējas likuma 129. panta trešās daļas vārdus „un pievienotās vērtības nodokli, ja administrators reģistrēts Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā”, kā arī 171. panta septīto daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. un 107. pantam un spēkā neesošiem no pieņemšanas brīža.

2. Maksātnespējas likuma 129. panta trešā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts izmantojams, lai segtu maksātnespējas procesa administratora (turpmāk – administrators) atlīdzību un pievienotās vērtības nodokli, ja administrators reģistrēts Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā. Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 171. panta septītajai daļai gadījumos, kad administratora atlīdzība un pievienotās vērtības nodoklis, ja administrators ir reģistrēts Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā, ir sedzams no minētā depozīta, kopējā no depozīta izmaksājamā summa nedrīkst pārsniegt tā apmēru.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējas ir tiesīgas iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts kopsakarā ar 19.² panta sestās daļas 1. punktu prasa pieteikumā šo uzskatu juridiski pamatot.

6.1. Personas pamattiesību aizskārums Satversmes tiesas likuma izpratnē ir saprotams tādējādi, ka apstrīdētā norma rada nelabvēlīgas sekas tieši pieteikuma iesniedzējam (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 11. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2002-07-01 3. punktu*). Atbilstoši Satversmes tiesas likumam personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja personai

Satversmē ir noteiktas konkrētas pamattiesības un tieši apstrīdētā norma aizskar šīs personai noteiktās tiesības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-02-01 5. punktu*).

No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējas ir administratores un viņas apstrīdēto normu spēkā stāšanās brīdī bija reģistrētas Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā. Pieteikumā ir norādīts, ka apstrīdētās normas liedz administratoriem pieprasīt trūkstošo administratora atlīdzības daļu pievienotās vērtības nodokļa apmērā no administrējamām fiziskajām personām. Tāpēc Pieteikuma iesniedzējas uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 91. pantā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam un nesamērīgi ierobežo Satversmes 107. pantā noteiktās pamattiesības.

6.2. Apstrīdētās normas imperatīvi paredz, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts izmantojams, lai citstarp segtu arī pievienotās vērtības nodokli gadījumā, ja administrators reģistrēts Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā. Minētās tiesību normas ir formulētas nepārprotami.

Pieteikuma iesniedzēja [...] ir reģistrēta Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā. Viņa ir administratore vairākos fizisko personu maksātnespējas procesos. Līdz ar to [...] atrodas apstrīdēto normu tvērumam tipiskā situācijā un no pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem nerodas šaubas par apstrīdēto normu tiesisko segu ietekmi uz [...] konkrētajā gadījumā.

Tādējādi [...] pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta, 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

6.3. Savukārt pieteikuma iesniedzēja [...] ar Valsts ieņēmumu dienesta (datums) lēmumu ir izslēgta no pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistra. Lai arī pieteikumā un tā papildinājumā norādīts, ka apstrīdētās normas viņai ir piemērotas, tomēr no Maksātnespējas kontroles dienesta (datums) lēmuma izriet, ka [...] nav ievērojusi Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu kopsakarā ar 129. panta trešo daļu tieši redakcijā, kas bijusi spēkā līdz 2018. gada 30. jūnijam, nevis kādu no apstrīdētajām normām, kas stājās spēkā 2018. gada 1. jūlijā un kuras par neatbilstošām Satversmei lūgusi atzīt pati [...]. Līdz ar to [...] nav pamatojusi to, ka tieši apstrīdētās normas aizskar viņai Satversmē noteiktās pamattiesības.

Vienlaikus pieteikumā norādīts, ka, [...] turpinot veikt administratora un zvērināta advokāta pienākumus, ar lielu varbūtību ar pievienotās vērtības nodokli apliekamā summa pārsniegšot 40 000 *euro* gadā un viņai būšot obligāti

jāreģistrējas Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā. Šādā gadījumā [..] tikšot nostādīta būtiski nelabvēlīgākā situācijā par tiem administratoriem, kas nav pievienotās vērtības nodokļa maksātāji. Tādējādi apstrīdētās normas radot būtisku un tiešu nākotnē sagaidāmu (potenciālu) pamattiesību aizskārumu.

Nākotnē sagaidāms personas pamattiesību aizskārumus ir tāds, kas neizbēgami iestāsies pēc kāda noteikta laika. Izlemjot jautājumu par lietas ierosināšanu, Satversmes tiesa ņem vērā gan risku, ka šis ierobežojums nenovēršami skars konkrēto personu, gan arī iespējamo personas tiesisko interešu aizskārumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija sprieduma lietā Nr. 2009-111-01 10. punktu*). Savukārt potenciāli iespējams aizskārumus ir tāds, attiecībā uz kuru pastāv saprātīgi ticama iespējamība, ka tas varētu aizskart personas pamattiesības, iestājoties no personas gribas neatkarīgiem apstākļiem. Tiesību normā ietverts aizliegums vai imperatīva prasība nav pietiekams pamats, lai uzskatītu, ka pamattiesību aizskārumus potenciāli radīsies nākotnē. Potenciāls pamattiesību aizskārumus var būt pamats lietas ierosināšanai tikai tādos gadījumos, kad likumā paredzētās nelabvēlīgās sekas, kas personai iestātos tiesību normas piemērošanas gadījumā, radītu tai būtisku kaitējumu (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 23.2. punktu*). Satversmes tiesas kolēģija katrā individuālā gadījumā vērtē šāda aizskāruma esamību un noskaidro, vai ir pamats ierosināt lietu un pēc būtības izvērtēt personas prasījumu.

Pieteikumā nav ietverts Satversmes tiesas judikatūrā nostiprinātajiem kritērijiem atbilstošs juridiskais izvērtējums tam, ka pastāvētu nākotnē sagaidāms vai potenciāli iespējams pieteikuma iesniedzēja [..] pamattiesību aizskārumus. Proti, pieteikumā ir izteikts vienīgi pieņēmums, ka apstrīdētās normas radītu pamattiesību aizskārumus gadījumā, ja pieteikuma iesniedzēja [..] reģistrētos kā pievienotās vērtības nodokļa maksātāja, bet nav norādīti juridiski argumenti tam, ka apstrīdētās normas patiešām radīs pieteikuma iesniedzējai tiesiskas sekas nākotnē. Tas, vai [..] reģistrēsies kā pievienotās vērtības nodokļa maksātāja, ir atkarīgs no pašas pieteikuma iesniedzēja darbībām. [..] nav arī juridiski pamatojusi, ka apstrīdēto normu iespējamās piemērošanas gadījumā viņai tiks radīts būtisks un nenovēršams pamattiesību aizskārumus, kas prasītu lietas ierosināšanu Satversmes tiesā pirms minēto tiesību normu piemērošanas.

Tādējādi [..] pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta, 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav. No pieteikuma secināms, ka Pieteikuma iesniedzējai [..] nav iespēju savas aizskartās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otrais teikums noteic: ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskārums brīža. Pieteikuma iesniedzējas [..] pamattiesību aizskārums radās apstrīdēto normu spēkā stāšanās brīdī, proti, 2018. gada 1. jūlijā. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2018. gada 12. decembrī.

Tādējādi Pieteikuma iesniedzēja [..] ir ievērojusi termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai un viņas pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums, proti, jāpamato apstrīdēto normu neatbilstība katrai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

8.1. Pieteikuma iesniedzēja [..] lūdz izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. pantam, jo uzskata, ka tās pārkāpj šā panta pirmajā teikumā noteikto atšķirīgas attieksmes aizliegumu.

Pieteikumā ir ietverti apsvērumi par to, ka vienādos un salīdzināmos apstākļos atrodas visi administratori un apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi pret tiem administratoriem, kuri nav pievienotās vērtības nodokļa maksātāji, no vienas puses, un tiem administratoriem, kuri ir pievienotās vērtības nodokļa maksātāji, no otras puses. Tāpat pieteikumā ir norādīts uz apstākļiem, kāpēc pieteikuma iesniedzēja [..] uzskata, ka atšķirīgajai attieksmei nav leģitīma mērķa. Pamatojot to, vai apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi, ja tāds tomēr tiktu konstatēts, [..] norāda, ka leģitīmo mērķi varot sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Savukārt labums, ko sabiedrība iegūst, ierobežojot [..] tiesības, neesot lielāks par viņas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu.

Satversmes tiesas kolēģija norāda, ka atbilstoši Pievienotās vērtības nodokļa likuma 59. panta pirmajai daļai iekšzemes nodokļa maksātājs ir tiesīgs

neregistrēties pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā, ja tā veikto ar nodokli apliekamo preču piegāžu un sniegto pakalpojumu kopējā vērtība iepriekšējo 12 mēnešu laikā nav pārsniegusi 40 000 *euro*. Tādējādi tas, vai administrators ir reģistrēts Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā, ir atkarīgs no paša administratora saimnieciskās darbības.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, ņemot vērā likumdevēja plašo rīcības brīvību nodokļu politikas veidošanā, alternatīvu risinājumu izvēle ir atzīstama par likumdevēja politisku izšķiršanos, kas nav izvērtējama ar konstitucionālās kontroles metodēm (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 25. marta sprieduma lietā Nr. 2014-11-0103 20. punktu*). Pieteikuma iesniedzēja [...] vispār nav analizējusi apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 91. pantam kontekstā ar likumdevēja plašo rīcības brīvību pievienotās vērtības nodokļa maksāšanas kārtības noteikšanā un nodokļu politikas veidošanā. Proti, pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi to, ka, izdodot apstrīdētās normas, minētā rīcības brīvība būtu pārkāpta.

Papildus tam Satversmes tiesas kolēģija uzsver: ja izvirzīto leģitīmo mērķi var sasniegt ar tādiem līdzekļiem, kas personas tiesības ierobežo mazāk, bet vienlaikus prasa nesamērīgi lielu ieguldījumu no valsts un sabiedrības, tad nevar uzskatīt, ka valstij būtu pienākums šādu līdzekli izvēlēties (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 6. oktobra sprieduma lietā Nr. 2009-113-0106 19.2. punktu*). [...] argumenti par to, ka apstrīdēto normu leģitīmo mērķi var sasniegt ar citiem, indivīda tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem (piemēram, neapliekot administratora atlīdzību ar pievienotās vērtības nodokli vai apliekot ar to jebkuru administratora atlīdzību), galvenokārt ir vērsti uz tādu līdzekļu apsvēršanu, kuri prasa no valsts papildu finanšu resursus (samazinoties iekasētajam pievienotās vērtības nodoklim) vai kas paredz noteikt pamattiesību ierobežojumu citām personām.

Tādējādi pieteikumā sniegtais juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 91. pantam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

8.2. Pieteikuma iesniedzēja [...] arī uzskata, ka apstrīdētās normas nesamērīgi ierobežo viņai Satversmes 107. pantā garantētās pamattiesības uz veiktajam darbam atbilstošu samaksu: tiesības uz vienlīdzīgu administratora atlīdzību un tiesības saglabāt esošo atalgojumu.

Pieteikumā norādīts, ka uz apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 107. pantam attiecas tas pats juridiskais pamatojums kā uz to

neatbilstību Satversmes 91. pantam. Tomēr pieteikumā nav pamatots tas, kāpēc uz atšķirīgās attieksmes leģitīmā mērķa izvērtējumu varētu būt attiecināmi tie paši juridiskie argumenti, kas uz Satversmes 107. pantā noteikto pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi. Tāpat arī gan minētie argumenti, gan arī pieteikumā norādītie papildu apsvērumi neietver apstrīdēto normu iespējamās neatbilstības Satversmes 107. pantam izvērtējumu kopsakarā ar Satversmes tiesas atziņām attiecībā uz likumdevēja plašo rīcības brīvību pievienotās vērtības nodokļa maksāšanas kārtības noteikšanā.

Pieteikumā nav arī sniegts juridiskais pamatojums tam, kāpēc konkrētajā gadījumā pieteikuma iesniedzējas [..], kura savas saimnieciskās darbības ietvaros ir reģistrēta Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā, tiesībām būtu dodama priekšroka iepretim maksātnespējīgās fiziskās personas tiesībām.

Tādējādi arī juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 107. pantam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu un sesto daļu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] un [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 186/2018).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

A. Laviņš